

екодія

ГО «ЦЕНТР ЕКОЛОГІЧНИХ ІНІЦІАТИВ «ЕКОДІЯ»
а/с 32, Київ, 01133; ЄДПРОУ: 41210108
+380 44 357 7841; info@ecoaction.org.ua
вул. Євгена Коновальця, 36Е, Київ, 01133

25.02.2026 № 69

**Міністерство економіки, довкілля та
сільського господарства України
01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 12/2
E-mail: tnosykhina@me.gov.ua**

Щодо коментарів та рекомендацій ГО Екодія до проєкту Національного плану з енергетики та клімату

Громадська організація «Центр екологічних ініціатив "Екодія" вітає оновлення Національного плану з енергетики та клімату України на період до 2030 року. Ми усвідомлюємо, що цей процес є комплексним та проводиться у дуже стислий період часу, тому потребує оперативного залучення і врахування пропозицій від багатьох зацікавлених сторін.

Ми ознайомилися з оновленим проєктом Національного плану та підготували загальні коментарі (Додаток 1 до цього листа) та конкретні пропозиції до тексту (Додаток 2 до цього листа).

З будь-яких питань, будь ласка, звертайтеся до керівника відділу енергетики ГО Екодія Костянтина Криницького - kk@ecoaction.org.ua.

Додаток 1: Загальні коментарі ГО Екодія до Національного плану з енергетики та клімату України на 2 арк.

Додаток 2: Рекомендації ГО Екодія до зміни/доповнення тексту конкретних розділів Національного плану з енергетики та клімату України на 15 арк.

З повагою

Заступниця виконавчого директора ГО Екодія

Марія БСЛКІНА

Додаток 1

Загальні коментарі

1. У тексті проєкту НПЕК неодноразово згадано про ціль скорочення викидів парникових газів (ПГ) на 65% до 2030 року порівняно з рівнем 1990 року. Однак вказані дані не відображають динаміку цілей до 2035 року згідно з НВВ, поданим Україною у 2025 році (Другий національно визначений внесок України)¹ (наприклад, с.8, с.10 “Вимір: Декарбоніація, Цілі: Скорочення викидів ПГ на понад 65% порівняно з рівнем 1990 р. до 2030 року”).

Рекомендується доповнити текст проєкту (у місцях, де згадано ціль НВВ до 2030 року) також згадкою про ціль до 2035 року.

Окрім цього, в частині 2.1.1.1. Елементи, визначені в пункті (а)(1) статті 4 Регламенту (ЄС) 2018/1999 фокус інформації також зміщено на ціль НВВ до 2030 року, в той час як ціль НВВ до 2035 року згадано побіжно. Описаний текст не відображає в достатній мірі динаміку зростання викидів між ціллю, закладеною в НВВ до 2035 року (скорочення на більш, ніж 65%) та даними Кадастру викидів ПГ за 1990-2023 рр. (в якому, згідно обрахунків станом на 2023 рік відбулося скорочення на 75,8%).

Рекомендується змінити формулювання тексту на те, що пояснюватиме взаємозв'язок між цілями щодо скорочення викидів, вказаних в НПЕК, та їхнім зростанням, порівняно з викидами обрахованими станом на 2023 рік.

2. Чинний НПЕК передбачає можливість використання технологій уловлювання та зберігання вуглецю (УЗВ) у боротьбі зі зміною клімату (PM_IMG_WAM_03 проведення дослідження потенціалу розвитку інфраструктури уловлювання, транспортування, зберігання та використання вуглецю (CCUS) в Україні; розвиток інфраструктури уловлювання, транспортування, зберігання та використання вуглецю (CCUS), як частина PM_RIC_WAM_09). В контексті вибору методів зниження викидів CO₂ в енергетичній галузі доцільно звертати увагу на такі методи як поступова відмова від викопного палива, перехід на відновлювані джерела енергії, впровадження енергоефективних заходів, адже вони є більш надійними, чистішими та дешевшими порівняно із технологіями УЗВ. Натомість інвестування в УЗВ може зменшити фінансування кліматично нейтральних рішень та затримати їх впровадження. Технології УЗВ можуть уповільнити енергетичний перехід та підтримувати забруднюючі галузі. **Економічна недоцільність є одним із ключових факторів чому застосування технологій УЗВ² не є виправданим.** Оснащення електростанцій УЗВ є дорогим та потребує додаткових площ: технології УЗВ на тону відвернутих викидів CO₂ коштують значно дорожче, аніж ВДЕ з нульовими викидами. Більше того, немає беззаперечних підтверджень ефективності УЗВ: на практиці зниження викидів значно нижче теоретичних.

Використання УЗВ збільшує потребу в енергії, що вимагає спалювання більшої кількості викопного палива, підвищуючи витрати, викиди шкідливих речовин та споживання води. Уловлювання CO₂ на вугільних і газових електростанціях може підвищити споживання прісної води на 20-60%, що є проблемою для України, яка вже зараз має незадовільний рівень водозабезпечення. Окрім цього, місця

¹ Second Nationally Determined Contribution of Ukraine to the Paris Agreement: https://unfccc.int/sites/default/files/2025-11/2%20Ukraine%20NDC2_adj_v2.pdf

² Позиція Екодії щодо використання технологій уловлювання та зберігання вуглецю для боротьби зі зміною клімату: <https://ecoaction.org.ua/pozytsiia-ulovliuvannia-ta-zberihannia-vuhletsiu.html>

для зберігання вуглецю обмежені та розподілені нерівномірно. Існує також і ризик витоків CO₂, що може траплятися протягом тривалого часу, унеможливаючи досягнення кліматичної нейтральності.

У зв'язку з цим, необхідно переглянути підхід НПЕК до ролі технологій УЗВ в енергетичному секторі, а саме - виключити можливість використання УЗВ як підстави для продовження експлуатації або розширення потужностей на викопному паливі та перенаправити акцент і фінансові ресурси на прискорене впровадження відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та заходи зі скорочення споживання викопного палива до повної відмови від останнього.

3. У НПЕК в частині оцінки загального внеску, очікуваного за кожним видом ВДЕ для досягнення індикативних цілей на 2030 рік очікується, що використання електроенергії з ВДЕ у транспортному секторі сягне 409 тис. т н. е. у 2030 році; в той час як загалом споживання рідкого біопалива становитиме 408 тис. т н. е. у 2030 році.

Зважаючи на проведені дослідження³, що свідчать про поточну неефективність біопалив (включно з біометаном) як паливної альтернативи для авто в порівнянні з електричними двигунами, а також відповідно до Закону України “Про деякі питання використання транспортних засобів, оснащених електричними двигунами, та внесення змін до деяких законів України щодо подолання паливної залежності і розвитку електрзарядної інфраструктури та електричних транспортних засобів” та згідно з Національною транспортною стратегією України до 2030 року, доцільний обсяг зростання частки біопалив в секторі транспорту, відповідно до вищезгаданих документів має становити 25%. Тож **рекомендуємо змінити паритетний розподіл цілей між біопаливом та електроенергією на користь збільшення та розвитку електроенергії.** Для додаткової генерації потужностей доцільно розглянути технологічні рішення на основі ВДЕ.

³ Biofuels in cars: A dead end for Europe: <https://www.transportenvironment.org/articles/biofuels-in-cars-a-dead-end-for-europe>

Додаток 2

Рекомендації до Розділу 1 Огляд і процес впровадження Національного плану з енергетики та клімату

1. Ми пропонуємо доповнити пункт 1.1.1. “Політичний, екологічний та соціальний контекст НПЕК” підрозділу 1.1. “Резюме” розділу 1 “Огляд і процес впровадження НПЕК” наступним чином:

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
<p>...</p> <p>Значних руйнувань та збитків зазнали також і сектори споживання паливно-енергетичних ресурсів. За оцінками RDNA4, пряма шкода, завдана будівлям та інфраструктурі, становить близько 176 мільярдів доларів США. Найбільше постраждали житловий сектор (понад 57 мільярдів доларів США, або 33% від загального обсягу шкоди) та сектор транспорту (понад 36 мільярдів доларів США, або 21%), збитків зазнали також сектори торгівлі та промисловості (понад 17 мільярдів доларів США, або 10%).</p> <p>Таким чином, основними проблемами розроблення та реалізації НПЕК є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Продовження бойових дій та необхідність врахування їхніх наслідків, невизначеність щодо масштабів завданих руйнувань та темпів відновлення, що прямо впливають на можливість впровадження окремих визначених політик та заходів, темпи їх впровадження та успішність; 	<p>...</p> <p>Значних руйнувань та збитків зазнали також і сектори споживання паливно-енергетичних ресурсів. За оцінками RDNA4, пряма шкода, завдана будівлям та інфраструктурі, становить близько 176 мільярдів доларів США. Найбільше постраждали житловий сектор (понад 57 мільярдів доларів США, або 33% від загального обсягу шкоди) та сектор транспорту (понад 36 мільярдів доларів США, або 21%), збитків зазнали також сектори торгівлі та промисловості (понад 17 мільярдів доларів США, або 10%).</p> <p>Водночас процес повоєнного відновлення та реконструкції пошкодженої інфраструктури створює додаткові виклики для кліматичної політики. За оцінками, відновлення зруйнованих об’єктів може спричинити додаткову емісію близько 73,3 млн т CO₂-екв. У цьому контексті питання низьковуглецевої реконструкції набуває стратегічного значення для забезпечення узгодженості короткострокових заходів з відновлення з довгостроковими цілями скорочення викидів та досягнення кліматичної нейтральності.</p> <p>Таким чином, основними проблемами розроблення та реалізації НПЕК є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Продовження бойових дій та необхідність врахування їхніх наслідків, невизначеність щодо масштабів завданих руйнувань та темпів відновлення, що прямо впливають на можливість впровадження окремих визначених політик та заходів, темпи їх впровадження та успішність; • Відсутність на стратегічному рівні чітко визначених та інтегрованих механізмів скорочення викидів у процесі відбудови;

Чинний НПЕК наразі не містить цілісних політик та заходів щодо відновлення інфраструктури, пошкодженої через повномасштабну війну, яке може спричинити додаткову емісію 73,3 млн т CO₂-екв (згідно з обрахунками за чотири роки повномасштабного вторгнення)⁴. Включення у НПЕК зазначеної інформації є необхідним з огляду на наступні фактори:

- *значні обсяги викидів від відновлення*: ігнорування цього аспекту в НПЕК не відповідає загальній меті скорочення викидів і досягнення кліматичних цілей;
- *існує необхідність комплексного підходу*: хоча в НПЕК міститься згадка про концепцію Build Back Better та надається певна підтримка громадянам у будівництві житлових будинків із майже нульовим споживанням енергії, такі посилення є ситуативними та фрагментарними, натомість комплексний підхід до низьковуглецевої реконструкції відсутній;
- *питання розподілу ресурсів та планування*: як вже було зазначено вище, відбудова зруйнованої інфраструктури може спричинити близько 73,3 млн т CO₂-екв. додаткових викидів. Ігнорування цього фактору у НПЕК ускладнює стратегічне планування та ефективний розподіл фінансових і технічних ресурсів (національних і міжнародних), а також впливатиме на реалізацію кліматичних цілей.

Отже, текст документу необхідно доповнити інформацією щодо факторів додаткових викидів парникових газів, які матимуть місце у зв'язку з відбудовою інфраструктури, пошкодженої через повномасштабну війну, яке може спричинити додаткову емісію **73,3 млн т CO₂-екв.**

⁴ Climate damage caused by russia's war in Ukraine: 24 February 2022 – 23 February 2026: <https://en.ecoaction.org.ua/climate-damage-4-years-numbers.html>

Рекомендації до Розділу 3 Політики та заходи

Вимір “Декарбонізація”

1. У межах заходу PM_D_WAM_05 Впровадження підходів кліматично орієнтованого сільського господарства у частині, що стосується рослинництва, згадуються лише мінеральні азотні добрива, але фокус лише на мінеральних добрив, не є обґрунтованим, тому пропонуємо замінити на азотні добрива, які включають як мінеральні, так і органічні.

У частині, що стосується тваринництва, пропонуємо “відходи тваринництва” замінити на гній, що є більш коректним. Більш детально обґрунтування дивіться в пропозиції нижче.

Пропонуємо додати додаткові заходи серед перелічених, що стосуються дотримання оптимальної сівозміни (GAEC 7, Спільна аграрна політика ЄС), а також збереження пасовищ та сіножатей, розорювання яких у межах тексту визнано як проблему, що сприяє збільшенню викидів парникових газів.

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
<p>PM_D_WAM_05 Впровадження підходів кліматично орієнтованого сільського господарства</p> <p>...</p> <p>Опис: Сільське господарство в Україні є одним із ключових джерел викидів парникових газів, що пов’язані із діяльністю у рослинництві (наприклад, внаслідок використання мінеральних—азотних добрив), тваринництві (наприклад, викиди від кишкової ферментації та поводження з відходами тваринництва), виснажливим землекористуванням (втрата органічного вуглецю ґрунту внаслідок інтенсивного землеробства) або зміною землекористування (наприклад, втрата органічного вуглецю ґрунту внаслідок розорювання пасовищ), а також із споживанням палива та енергії сільськогосподарськими підприємствами.</p>	<p>PM_D_WAM_05 Впровадження підходів кліматично орієнтованого сільського господарства</p> <p>...</p> <p>Опис: Сільське господарство в Україні є одним із ключових джерел викидів парникових газів, що пов’язані із діяльністю у рослинництві (наприклад, внаслідок нераціонального використання азотних добрив), тваринництві (наприклад, викиди від кишкової ферментації та неналежне поводження з гноєм), виснажливим землекористуванням (втрата органічного вуглецю ґрунту внаслідок інтенсивного землеробства) або зміною землекористування (наприклад, втрата органічного вуглецю ґрунту внаслідок розорювання пасовищ), а також із споживанням палива та енергії сільськогосподарськими підприємствами.</p>
<p>...</p> <p>Пом’якшення наслідків зміни клімату досягається за рахунок зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами. Кліматичні технології в агросекторі, які мають значний потенціал для скорочення викидів парникових газів і збільшення поглинання вуглецю, включають технології мінімальної обробки ґрунту, технології</p>	<p>...</p> <p>Пом’якшення наслідків зміни клімату досягається за рахунок зменшення обсягів антропогенних викидів парникових газів та збільшення обсягів видалення парникових газів поглиначами. Кліматичні технології в агросекторі, які мають значний потенціал для скорочення викидів парникових газів і збільшення поглинання вуглецю, включають технології мінімальної обробки ґрунту, технології підвищення ефективності використання мінеральних—азотних добрив,</p>

<p>підвищення ефективності використання мінеральних азотних добрив, збільшення обсягів внесення вуглецю за рахунок використання покривних рослин та органічних добрив, а також технології скорочення викидів у тваринництві (використання кормових добавок та покращення систем поводження з відходами тваринництва).</p>	<p>збільшення обсягів накопичення вуглецю за рахунок використання покривних рослин та органічних добрив, дотримання оптимальної сівозміни, збереження пасовищ та сіножатей, а також технології скорочення викидів у тваринництві (використання кормових добавок та покращення систем поводження з гноєм).</p>
<p>... Підвищення ефективності використання ресурсів, в тому числі, за рахунок технологій диференційованого внесення мінеральних азотних добрив, дозволить скорочувати викиди парникових газів.</p>	<p>... Підвищення ефективності використання ресурсів, в тому числі, за рахунок технологій диференційованого внесення мінеральних азотних добрив, дозволить скорочувати викиди парникових газів.</p>

2. Ми вітаємо додавання нового заходу РМ_D_WAM_06 Покращення систем поводження з відходами тваринництва та виробництво біогазу. Втім, варто уточнити визначення, які використовуються у межах назви та по тексту заходу.

У назві заходу вживається термін “відходи тваринництва”, а далі у тексті відсилка до побічних продуктів тваринного походження, не призначених до споживання людиною. Те, що гній може бути і тим і тим загалом може створювати некоректне трактування.

У ЗУ “Про управління відходами” є така частина: “3. Дія цього Закону не поширюється на: 5) побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною, обіг яких регулюється Законом України “Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною”, крім тих, до яких застосовуються операції спалювання, захоронення або які використовуються для виробництва біогазу та компосту”. Тобто гній, який просто зберігається, вважається побічним продуктом, а не відходами.

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
<p>РМ_D_WAM_06 Покращення систем поводження з відходами тваринництва та виробництво біогазу</p> <p>...</p> <p>Поводження з відходами тваринництва є суттєвим джерелом викидів парникових газів, зокрема метану, в Україні.</p> <p>Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 січня 2025 року № 76-р схвалено Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку тваринництва на період до 2033 року. На виконання розпорядження розроблено проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної</p>	<p>РМ_D_WAM_06 Покращення систем поводження з гноєм, іншими побічними продуктами тваринного походження, та виробництво біогазу</p> <p>...</p> <p>Поводження з гноєм та іншими побічними продуктами тваринного походження, не призначеними для споживання людиною, є суттєвим джерелом викидів парникових газів, зокрема метану, в Україні.</p> <p>Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 січня 2025 року № 76-р схвалено Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку тваринництва на період до 2033 року. На виконання</p>

<p>цільової економічної програми розвитку тваринництва на період до 2033 року», метою якої є створення умов для сталого розвитку галузі тваринництва шляхом стимулювання досягнення конкурентоспроможного виробництва продуктів тваринного походження для належного забезпечення потреб внутрішнього ринку та нарощування експортного потенціалу.</p>	<p>розрахунку прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку тваринництва на період до 2033 року», метою якої є створення умов для сталого розвитку галузі тваринництва шляхом стимулювання досягнення конкурентоспроможного виробництва продуктів тваринного походження для належного забезпечення потреб внутрішнього ринку та нарощування експортного потенціалу.</p>
---	---

3. У секторі ЗЗЗЛГ важливу роль відіграє захід РМ_D_WAM_09 Загальнодержавна цільова програма використання та охорони земель. Часові рамки його реалізації наразі відкладені на період орієнтовно через шість місяців з дня припинення воєнного стану. Це обґрунтовується неможливістю оцінки стану земель на тимчасово окупованих територіях. Але ми переконані, що це можливо зробити на контрольованих Україною територіях. Сектор ЗЗЗЛГ є важливим у частині зменшення викидів та збільшення потенціалу поглинання.

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
<p>РМ_D_WAM_09 Загальнодержавна цільова програма використання та охорони земель ... Часові рамки: з 2027 р. (орієнтовно через шість місяців з дня припинення воєнного стану)</p>	<p>РМ_D_WAM_09 Загальнодержавна цільова програма використання та охорони земель ... Часові рамки: з 2026 р.</p>
<p>... Розроблення і подання на розгляд Верховної Ради України проєкту Закону України про затвердження Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель передбачено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 70-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель» та було заплановано на 2022 рік. Однак, через повномасштабне вторгнення російської федерації розробку програми було відкладено у зв'язку з неможливістю оцінки стану земель на тимчасово окупованих територіях.</p>	<p>... Розроблення і подання на розгляд Верховної Ради України проєкту Закону України про затвердження Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель передбачено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 70-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель» та було заплановано на 2022 рік. Через повномасштабне вторгнення російської федерації розробку програми було відкладено у зв'язку з неможливістю оцінки стану земель на тимчасово окупованих територіях. Однак, враховуючи що є можливість оцінки ситуації та реалізації заходів на підконтрольних Україні територіях, а стан земель на тимчасово окупованих територіях може бути доданий та актуалізований у процесі внесення змін до відповідного закону, доцільно повернутись до розробки да затвердження</p>

	Загальнодержавної програми використання та охорони земель.
--	---

4. В описі заходу РМ_D_WAM_10 наведено застарілу та неактуальну інформацію щодо проекту постанови Кабінету Міністрів України “Про особливості правового режиму використання земель під торфовищами та можливі види їх цільового призначення”. Зокрема, згадується напрацьований у 2021 році проект постанови, однак новий проект було розроблено протягом 2025 року, і в січні 2026 року винесено на громадське обговорення. У зв’язку із цим пропонуємо такі зміни до опису заходу:

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
РМ_D_WAM_10 Налагодження системи управління торфовищами ... У 2021 році Мінекономіки розробило та оприлюднило проект постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості правового режиму використання земель під торфовищами та можливі види їх цільового призначення». Станом на 2025 рік, ця постанова так і не була прийнята, що створює прогалину у законодавстві, ускладнює державний контроль за використанням торфовищ та ставить під загрозу виконання міжнародних зобов’язань України, зокрема у сфері кліматичної політики. У зв’язку з цим, нагальною є необхідність ухвалення постанови, що має визначити, за яких умов та з якими обмеженнями можливе використання торфовищ, їх призначення тощо.	РМ_D_WAM_10 Налагодження системи управління торфовищами ... У 2021 році Мінекономіки розробило та оприлюднило проект постанови Кабінету Міністрів України «Про особливості правового режиму використання земель під торфовищами та можливі види їх цільового призначення». Цей проєкт постанови так і не був прийнятий, однак у 2025 році Міндовкілля ініціювало розробку нового проєкту відповідної постанови. Після реорганізації міністерств, робота над проєктом постанови була продовжена в Мінекономіки. В січні 2026 року доопрацьований Мінекономіки проєкт постанови було винесено на громадське обговорення. У зв’язку з цим, важливим є якнайшвидше доопрацювання та ухвалення постанови, що дозволить запровадити ефективні інструменти збереження та відновлення торфовищ.

5. Ми вітаємо додавання нового заходу РМ_D_WAM_21 Запровадження критеріїв сталості для біопалив, біорідин та палив з біомаси. Це є важливим першочерговим кроком для сталого розвитку біоенергетики. Звертаємо увагу, що даний захід пов’язаний із РМ_D_WAM_19 Розвиток сфери вирощування енергетичних рослин, який був у першій версії НПЕК. **Втім, рекомендуємо узгодити часові рамки вище зазначених заходів.** У поточній версії запровадження критеріїв сталості для біопалив, біорідин та палив з біомаси заплановане з 2026 року. Пропонуємо часові рамки заходу РМ_D_WAM_19 Розвиток сфери вирощування енергетичних рослин змістити на період з 2027 року або після виконання заходу РМ_D_WAM_21.

Також у частині секторів впливу вказано лише енергетика, пропонуємо додати також ЗЗЗЛГ, тому що це напряму впливає на землекористування та потенційні зміни у ньому.

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
РМ_D_WAM_19 Розвиток сфери вирощування енергетичних рослин ... Часові рамки: з 2025 року	РМ_D_WAM_19 Розвиток сфери вирощування енергетичних рослин ... Часові рамки: з 2027 року

<p>...</p> <p>Діяльність з вирощування енергетичних рослин в Україні перебуває на початковому етапі розвитку, що пов'язано із рядом бар'єрів, що перешкоджають такому розвитку, зокрема законодавчого характеру (відсутність терміну «енергетичні рослини» в законодавстві України, ускладнена процедура оренди землі державної та комунальної власності), адміністративного (короткі строки договору оренди земельної ділянки, відсутність цивілізованого ринку біомаси) та фінансового характеру (необхідність залучення значних інвестицій на початкових етапах закладення плантацій енергетичних рослин, тривалий період окупності проєктів).</p>	<p>Діяльність з вирощування енергетичних рослин в Україні перебуває на початковому етапі розвитку, що пов'язано із рядом бар'єрів, що перешкоджають такому розвитку, зокрема законодавчого характеру (відсутність терміну «енергетичні рослини» в законодавстві України, ускладнена процедура оренди землі державної та комунальної власності), адміністративного (короткі строки договору оренди земельної ділянки, відсутність цивілізованого ринку біомаси) та фінансового характеру (необхідність залучення значних інвестицій на початкових етапах закладення плантацій енергетичних рослин, тривалий період окупності проєктів). Також невирішеним залишається питання щодо відповідності та підтвердження сталості біомаси, що створює ризики для збільшення викидів через зміну землекористування в межах невикористовуваних природних екосистем. Подальший розвиток енергетичних культур повинен відбуватися з обов'язковим врахуванням критеріїв сталості, зокрема виключати залучення природних екосистем під вирощування енергетичних культур.</p>
---	---

6. Ми рекомендуємо внести наступні зміни до РМ_D_WEM_21 Стимулювання розвитку низьковуглецевого муніципального транспорту:

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
<p>РМ_D_WEM_21 Стимулювання розвитку низьковуглецевого муніципального транспорту</p> <p>...</p> <p>Закон України від 29 червня 2004 року № 1914-IV «Про міський електричний транспорт» передбачає поступову заміну муніципального транспорту на низьковуглецеві альтернативи. На міських автобусних маршрутах у містах із загальною чисельністю населення понад 250 тисяч осіб кількість електробусів та/або автобусів, що працюють виключно на метані (стисненому або зрідженому) або біогазі, та/або автобусів з водневим паливним елементом (коміркою) у відсотковій частці серед парку автобусів повинна становити не менше:</p>	<p>РМ_D_WEM_21 Стимулювання розвитку низьковуглецевого муніципального транспорту</p> <p>...</p> <p>Закон України від 29 червня 2004 року № 1914-IV «Про міський електричний транспорт» передбачає поступову заміну муніципального транспорту на низьковуглецеві альтернативи. У містах, які мають мережі рейкового наземного транспорту (трамваї) та/або тролейбусну мережу, потрібно фокусуватися на збільшенні рухомого складу нових енергоефективних трамваїв та закупівлі тролейбусів з системою автономного ходу. А також приділяти увагу оновленню супутньої інфраструктури: контактної мережі, підстанцій та депо. Це зменшить споживання та втрати електроенергії транспортними підприємствами, продовжить термін</p>

	<p>експлуатації рухомого складу та забезпечить покращення якості перевезень.</p> <p>На міських автобусних маршрутах у містах із загальною чисельністю населення понад 250 тисяч осіб кількість електробусів та/або автобусів, що працюють виключно на метані (стисненому або зрідженому) або біогазі, та/або автобусів з водневим паливним елементом (коміркою) у відсотковій частці серед парку автобусів повинна становити не менше:</p>
<p>...</p> <p>З 1 січня 2028 р. встановлюються поступові обмеження на закупівлю автобусів з двигунами внутрішнього згоряння для використання у сфері громадського транспорту.</p>	<p>...</p> <p>З 1 січня 2028 р. встановлюються поступові обмеження на закупівлю автобусів з двигунами внутрішнього згоряння для використання у сфері громадського транспорту не нижче екологічного класу “Євро-5” та “Євро-6”.</p>
<p>...</p> <p>Окрім того, до перевезень пасажирів на міських автобусних маршрутах загального користування в режимі регулярних пасажирських перевезень у містах районного та обласного значення з 1 січня 2036 року допускаються виключно електробуси або автобуси, що працюють виключно на метані (стисненому або зрідженому) або біогазі, та/або автобуси з водневим паливним елементом (коміркою). Разом з тим, ОМС мають можливість переглянути ці частки (але не більше, ніж на 50%) та терміни (не більше ніж на два роки). З 1 січня 2028 р. встановлюються поступові обмеження на закупівлю автобусів з двигунами внутрішнього згоряння для використання у сфері громадського транспорту.</p>	<p>...</p> <p>Окрім того, до перевезень пасажирів на міських автобусних маршрутах загального користування в режимі регулярних пасажирських перевезень у містах районного та обласного значення з 1 січня 2036 року допускаються виключно електробуси або автобуси, що працюють виключно на метані (стисненому або зрідженому) або біогазі, та/або автобуси з водневим паливним елементом (коміркою). Разом з тим, ОМС мають можливість переглянути ці частки (але не більше, ніж на 50%) та терміни (не більше ніж на два роки). З 1 січня 2028 р. встановлюються поступові обмеження на закупівлю автобусів з двигунами внутрішнього згоряння для використання у сфері громадського транспорту.</p> <p>А також ОМС мають збільшувати загальну кількість рухомого складу громадського транспорту, який регулярно виходить на маршрути відповідно до пасажиропотоку.</p>

- У НПЕК в заході “Стимулювання розвитку низьковуглецевого муніципального транспорту” увагу приділено лише автобусним перевезенням. Однак в Україні є чимало міст з рейковим та нерейковим електричним транспортом.

Відповідно до одного з завдань на досягнення стратегічної цілі 3, яке вказане у Національній транспортній стратегії України, мають бути впроваджені економічні та інші заходи стимулювання використання в містах екологічно більш чистих видів транспорту, зокрема, міського електричного транспорту (метрополітену, трамваїв, тролейбусів тощо).

Тож в НПЕК важливо зазначити, що для мереж рейкового наземного транспорту та/або тролейбусних мереж у містах, де наявні ці види транспорту потрібно фокусуватися на збільшенні таких типів рухомого складу, а саме на нових енергоефективних трамваях та закупівлях тролейбусів з системою автономного ходу. Окрім цього, для продовження термінів

експлуатації рухомого складу та забезпечення якості перевезень, необхідно приділяти увагу оновленню інфраструктури: контактної мережі, підстанцій та депо. Це також дозволить зменшити споживання та втрати електроенергії відповідними транспортними підприємствами.

- Відповідно до Національної транспортної стратегії України, з 2028 року, речення щодо обмежень, які застосовуватимуться до автобусів із двигунами внутрішнього згорання рекомендується доповнити згадкою про екологічні класи.
- Окрім розрахунку частки рухомого складу, який працює від електромереж або ж на біопаливі, необхідно додати показники збільшення частки громадського транспорту, який випускається на маршрути, відповідно до очікуваного результату досягнення стратегічної цілі 2 Національної транспортної стратегії України до 2030 року.

Пропозиція нової політики до Розділу 3 Політики та заходи

Вимір “Декарбонізація”

в частині 3.1.3.3. Політики та заходи для досягнення мобільності з низьким рівнем викидів (у тому числі електрифікація транспорту)

Назва: Впровадження плати за використання доріг для вантажівок (толінгу) за принципом “забруднювач платить”

Мета: створення фіскально привабливого та екологічно обґрунтованого механізму, який змушує бізнес інвестувати у більш чистий транспорт.

Правова підстава: зобов’язання перед Європейською Комісією в аспекті імплементації Директиви ЄС 2022/362⁵, Національна транспортна стратегія України до 2030 року, підрозділ “Оновлення дорожньої інфраструктури” Плану України.

Часові рамки: підготовчо-перехідний період до 2028 року.

Сектор впливу: Транспорт

Відповідальні органи/організації: Міністерство розвитку громад та територій, Міністерство фінансів, Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України.

Тип скорочення викидів: CO₂

Опис:

Відповідно до зобов’язань України в рамках євроінтеграційного процесу, а саме необхідності прийняття Директиви ЄС 2022/362, Україні слід поступово впроваджувати плату за використання доріг (толінг) для всіх вантажівок вагою від 3,5 тонни.

Вантажівки на дорогах України відповідальні за значну частку викидів CO₂⁶, тож введення системи плати за користування дорогами є також і потужним економічним стимулом для оновлення автопарку⁷. Рекомендований формат плати має враховувати: відстань у км, стандарт викидів Euro (а пізніше - класу CO₂), а також збори за забруднення повітря та шум. Разом з тим, обсяг плати може відрізнятися для міських/приміських зон.

Ця практика є стимулом до оновлення: старі, "брудні" вантажівки платитимуть найбільше. Амбітний толінг стимулює перевізників купувати нові вантажівки із сучасними двигунами, які генерують значно менше викидів. Окрім цього, поганий стан доріг підвищує витрати палива для вантажівок (наприклад, на 1%–2% при збільшенні нерівності). Толінг допомагає акумулювати кошти на швидкий ремонт доріг, що також зменшує споживання палива і викиди CO₂ вантажівками.

Надходження від плати за використання доріг мають спрямовуватись до Дорожнього фонду для забезпечення фінансування ремонтів об’єктів дорожньої інфраструктури. Також це дозволить

⁵ Directive (EU) 2022/362 of the European Parliament and of the Council of 24 February 2022 amending Directives 1999/62/EC, 1999/37/EC and (EU) 2019/520, as regards the charging of vehicles for the use of certain infrastructures: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/362/oj/eng>

⁶ Eurovignette for Ukraine: Truck tolling to save Ukrainian roads and environment. Transport and Environment: <https://www.transportenvironment.org/articles/eurovignette-for-ukraine-truck-tolling-to-save-ukrainian-roads-and-environment>

⁷ Eurovignette for Ukraine: Truck tolling to save Ukrainian roads and environment: <https://www.transportenvironment.org/articles/eurovignette-for-ukraine-truck-tolling-to-save-ukrainian-roads-and-environment>

вдосконалити методологію зважування в русі (WIM) та збору даних про стан доріг, вік вантажівок, їхні стандарти Euro та викиди CO₂.

Рекомендації до Розділу 3 Політики та заходи

Вимір “Енергетична безпека”

1. У заході РМ_ES_WEM_10 не визначено механізм регулярного перегляду методики та відсотка відрахувань до фінансового резерву на зняття з експлуатації. Відрахування встановлені як частка від вартості (ціни) реалізації електроенергії та інших платежів, при цьому ціна АТ «НАЕК «Енергоатом» формується на різних сегментах ринку. У тексті також некоректно згадано НКРЕКП як учасника управління та контролю.

Варто визначити Кабінет Міністрів України як відповідальний орган у частині функціонування фінансового резерву для зняття з експлуатації ядерних установок, оскільки саме КМУ на підставі Закону України № 1868-IV «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки» встановлює та/або затверджує ключові процедури.

Пропонуємо уточнити захід РМ_ES_WEM_10 “Фінансовий резерв для зняття з експлуатації ядерних установок” наступним чином:

Формулювання в проєкті НШЕК	Запропоноване формулювання
<p>РМ_ES_WEM_10 Фінансовий резерв для зняття з експлуатації ядерних установок</p> <p>...</p> <p>Відповідальні органи/організації: Міненерго, АТ "НАЕК "Енергоатом", Державна інспекція ядерного регулювання України (Держатомрегулювання).</p>	<p>РМ_ES_WEM_10 Фінансовий резерв для зняття з експлуатації ядерних установок</p> <p>...</p> <p>Відповідальні органи/організації: Кабінет Міністрів України, Міненерго, АТ "НАЕК "Енергоатом", Державна інспекція ядерного регулювання України (Держатомрегулювання).</p>
<p>...</p> <p>Розмір відрахувань передбачається Концепцією зняття з експлуатації діючих атомних електростанцій України, а механізм установлення цього розміру визначено в окремому Порядку (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 р. № 594). Після затвердження проєкту зняття з експлуатації розмір відрахувань переглядається з урахуванням забезпечення необхідного розміру витрат.</p>	<p>...</p> <p>Розмір відрахувань передбачається Концепцією зняття з експлуатації діючих атомних електростанцій України, а механізм установлення цього розміру визначено в окремому Порядку (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 р. № 594).</p> <p>Відповідно до Закону України № 1868-IV «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки», після затвердження проєкту зняття з експлуатації розмір відрахувань переглядається з урахуванням забезпечення необхідного розміру витрат; перегляд здійснюється за процедурою, визначеною Кабінетом Міністрів України, та може проводитися за потреби, але не частіше ніж один раз на рік. Для підвищення прогнозованості та фінансової стійкості механізму формування резерву доцільно передбачити регулярний плановий перегляд методичних параметрів розрахунку (зокрема базових припущень щодо витрат і</p>

	строків зняття з експлуатації) та врахування при такому перегляді оновлених оцінок витрат і строків, результатів фінансового контролю/перевірок та макроекономічних показників, що впливають на реальну вартість майбутніх витрат.
--	---

2. НПЕК описує фінансування поводження з РАВ та ВЯП, однак перелік відповідальних органів у РМ_ES_WEM_11 не відображає роль Кабінету Міністрів України. Водночас компетенція КМУ у сфері поводження з РАВ прямо визначена статтею 6 Закону України «Про поводження з радіоактивними відходами» від 30.06.1995 № 255/95-ВР, а порядок використання коштів Державного фонду поводження з РАВ встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до статті 24-3 Бюджетного кодексу України (також у Законі № 255/95-ВР це питання пов'язане з фінансовими положеннями, зокрема ст. 4). Реалізація цих повноважень закріплена постановою КМУ від 25.04.2018 № 330, яка затверджує Порядок використання коштів Фонду і визначає бюджетні ролі виконавців: Міненерго, як головний розпорядник та ДАЗВ, як розпорядник нижчого рівня і відповідальний виконавець.

У цьому контексті «координація» означає роль КМУ як органу, який формує обов'язкові правила та процедури для системи фінансування, тоді як Міненерго і ДАЗВ виконують операційні та бюджетні функції в межах цих правил. Одночасно НПЕК не встановлює вимог щодо регулярного перегляду фінансових параметрів і підзвітності за використання коштів профільних фондів, що підвищує ризики недофінансування та непрозорості. Додатково, вимога публічності та прозорості використання коштів Фонду узгоджується із Законом України «Про відкритість використання публічних коштів» від 11.02.2015 № 183-VIII.

Пропонуємо доповнити захід РМ_ES_WEM_11 “Поводження з відпрацьованим ядерним паливом (ВЯП) та радіоактивними відходами (РАВ)” наступним чином:

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
РМ_ES_WEM_11 Поводження з відпрацьованим ядерним паливом (ВЯП) та радіоактивними відходами (РАВ) ... Відповідальні органи/організації: Міненерго, Державне агентство України з управління зоною відчуження (ДАЗВ), АТ “НАЕК “Енергоатом”, ДСП “Об’єднання “Радон”, ДСП “Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами” (ДСП “ЦППРВ”), Держатомрегулювання	РМ_ES_WEM_11 Поводження з відпрацьованим ядерним паливом (ВЯП) та радіоактивними відходами (РАВ) ... Відповідальні органи/організації: Кабінет Міністрів України (координація) , Міненерго, Державне агентство України з управління зоною відчуження (ДАЗВ), АТ “НАЕК “Енергоатом”, ДСП “Об’єднання “Радон”, ДСП “Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами” (ДСП “ЦППРВ”), Держатомрегулювання.
... Що стосується ВЯП, Україна обрала шлях тривалого безпечного зберігання у проміжних сховищах. Ухвалення рішення щодо подальшої переробки або захоронення ВЯП передбачається прийняти до закінчення строку експлуатації таких сховищ.	... Для забезпечення передбачуваності наповнення Державного фонду поводження з РАВ та виконання довгострокових зобов'язань у сфері РАВ та ВЯП Кабінет Міністрів України затверджує механізм регулярного перегляду фінансових параметрів (планування надходжень і

	<p>видатків) не рідше одного разу на три роки на підставі затверджених планів робіт і оновлених оцінок вартості, а також результатів фінансових аудитів. ДАЗВ забезпечує щорічне публічне звітування щодо надходжень та використання коштів Державного фонду поводження з РАВ за єдиною структурою показників. Що стосується ВЯП, Україна обрала шлях тривалого безпечного зберігання у проміжних сховищах. Ухвалення рішення щодо подальшої переробки або захоронення ВЯП передбачається прийняти до закінчення строку експлуатації таких сховищ.</p>
--	--

Рекомендації до Розділу 5 Оцінювання впливу запланованих політик і заходів

5.3 Огляд інвестиційних потреб

в частині 5.3.1. Наявні інвестиційні потоки та перспективні інвестиційні прогнози в розрізі запланованих політик і заходів

1. Ми пропонуємо відобразити новий фінансовий механізм підтримки вугільних регіонів - програму Just Transition and Just Resilience for Ukraine (JTR-U) від Європейського інвестиційного банку, що була анонсована в 2025 році⁸. Це дозволить чітко зафіксувати один із зовнішніх фінансових інструментів реалізації заходу, що усуне розрив між політичним зобов'язанням та ресурсним забезпеченням його виконання. Також це підвищить прозорість та узгодженість політики справедливої трансформації з міжнародними джерелами фінансування.

Формулювання в проєкті НПЕК	Запропоноване формулювання
<p>Інвестиційні потреби для реалізації політики справедливої трансформації вугільних регіонів</p> <p>...</p> <p>Фінансування заходів щодо виконання Програми здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування Програми за рахунок коштів державного бюджету здійснюватиметься починаючи з другого бюджетного періоду після припинення або скасування воєнного стану в Україні, за умови передбачення у відповідних місцевих бюджетах коштів для співфінансування зазначених заходів.</p>	<p>Інвестиційні потреби для реалізації політики справедливої трансформації вугільних регіонів</p> <p>...</p> <p>Фінансування заходів щодо виконання Програми здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування Програми за рахунок коштів державного бюджету здійснюватиметься починаючи з другого бюджетного періоду після припинення або скасування воєнного стану в Україні, за умови передбачення у відповідних місцевих бюджетах коштів для співфінансування зазначених заходів.</p> <p>Міжнародні фінансові інструменти включають, але не обмежуються, програмою Європейського інвестиційного банку Just Transition and Just Resilience for Ukraine (JTR-U) із початковим бюджетом 19,6 млн євро. Програма спрямована на підтримку проєктів, що пом'якшують соціально-економічні наслідки поступового закриття вугільної галузі та сприяють структурній трансформації вугільних громад.</p>

⁸ Joint press release: EU expands support for Ukraine with new financing of almost €600 million for energy, transport and business resilience: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_1798